

Position paper Online Kinderrechten

Onderwerp: position paper

Tweede Kamer: rondetafelgesprek Online Kinderrechten d.d. 2 oktober 2024

Aan: de leden van de Vaste Kamercommissie voor Digitale Zaken

Datum: 19 september 2024

Voor kinderen en jongeren biedt de online omgeving kansen. Maar we zien ook dat kinderrechten online onder druk staan of worden geschonden. Het [VN-Kinderrechtenverdrag](#) is onverkort van toepassing in de digitale wereld. Dit wordt ook in 2021 door het VN-Kinderrechtencomité benadrukt in [General Comment 25](#) over de rechten van kinderen in relatie tot de digitale wereld.

Het is daarom van groot belang dat dit rondetafelgesprek over online kinderrechten in de Tweede Kamer gevoerd wordt. Als 's werelds grootste kinderrechtenorganisatie levert UNICEF daar graag een bijdrage aan.

Een paar kliks verwijderd...

Kinderen en jongeren maken op grote schaal gebruik van online platforms, communities en games. Onderzoek laat zien dat Nederlandse jongeren gemiddeld zes uur per dag doorbrengen op hun mobiele telefoon, waarvan zo'n tweeënhalf uur op sociale media¹. De digitale leefomgeving is een integraal onderdeel van hun leven: thuis, op school of in de buurt. Deze generatie is digitaal continu met elkaar verbonden. De integratie van de digitale wereld in de fysieke wereld zal met de razendsnelle ontwikkelingen van kunstmatige intelligentie (AI) en virtual reality alleen maar verder toenemen.

Ondanks dat de levens van kinderen en jongeren zich grotendeels digitaal afspelen, is de bescherming van kinderen in de online wereld nog beperkt. In de fysieke wereld zien we veel maatregelen om kinderen en jongeren een veilige omgeving te bieden - van pestprotocollen tot rubberen tegels onder glijbanen. Maar in de online wereld mist bescherming tegen risico's. Zo zijn kinderen een paar kliks verwijderd van schadelijke content zoals gewelddadig, racistisch, discriminerend of haatdragend materiaal. Ook kunnen ze in contact komen met mensen die hen willen aanzetten tot ongewenste seksuele handelingen, radicalisering of ongezond gedrag. Denk aan zelfbeschadiging, anorexia of zelfmoord. Onderzoek van Amnesty International laat bijvoorbeeld zien dat 13-jarige gebruikers op TikTok al binnen een uur meerdere aanbevolen video's krijgen voorgeschoteld die zelfmoord en zelfbeschadiging romantiseren, normaliseren of zelfs aanmoedigen². Ook zien we dat kinderen in games en op sociale media te maken krijgen met ongeschikte reclames en gokelementen.

Een gezonde online omgeving voor kinderen: het kan

In het adresseren van de online risico's voor kinderen en jongeren ligt de nadruk op het toerusten van ouders en kinderen met digitale vaardigheden. Denk aan trainingen in mediawijsheid, het opnemen van digitale geletterdheid in het curriculum en campagnes van sociale mediaplatforms. Dit is enorm belangrijk. Maar hoe goed we kinderen ook opvoeden en trainen in het gebruik van sociale media, het voorkomt niet dat zij in aanraking komen met schadelijke content, verslavende algoritmen, mensen die misbruik van hen proberen te maken of ongepaste reclames. Aanbieders van digitale diensten doen te weinig om kinderen hiertegen te beschermen. Daarom is heldere wet- en regelgeving nodig. Hiertoe doet UNICEF Nederland een aantal aanbevelingen.

¹ Siebers, T., Beyens, I., Baumgartner, S. E. & Valkenburg, P. M. Adolescents' digital nightlife: The comparative effects of day- and nighttime smartphone use on sleep quality. PsyArXiv (2023). <https://doi.org/10.31234/osf.io/cdg73>

² Amnesty International, Driven into the Darkness. How TikTok's 'for you' feed encourages self-harm and suicidal ideation. Index: POL 40/7350/2023.

Aanbevelingen:

- **Kinderrechten Impact Assessment (KIA) & Safety-by-design**

Het is belangrijk dat aanbieders van digitale diensten zich bewust(er) zijn van de risico's voor kinderen en dat zij verantwoordelijkheid nemen om te voorkomen dat kinderen in aanraking komen met schadelijke content. Daartoe zou Nederland binnen de EU moeten bepleiten dat de Kinderrechten Impact Assessment een richtsnoer wordt onder de Digital Services Act (DSA). Dat leidt ertoe dat aanbieders steeds inzichtelijk moeten maken hoe kinderrechten zijn gewaarborgd in hun product. Daarbij is het belangrijk dat aanbieders al in de ontwerpfase kinderrechten in het design beschermen. Tot slot zouden sociale media aanbieders ervoor moeten zorgen dat kinderen schadelijke content op een kindvriendelijke manier kunnen rapporteren.

- **Toezicht**

Om kinderrechten in de digitale wereld echt te waarborgen is toezicht cruciaal. Nu is dat toezicht belegd bij verschillende toezichthouders. Door deze versnippering is het toezicht mogelijk niet effectief. De verkenning van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) om samen met de toezichthouders en betrokken departementen te kijken hoe vanuit één gezamenlijke opgave kan worden samengewerkt juicht UNICEF Nederland dan ook toe. Ook het idee om een Kinderautoriteit Persoonsgegevens te installeren, zoals is voorgesteld in de motie Drost, moedigen wij aan.

- **Een gedeelde agenda**

Een veilige, eerlijke en kansrijke online omgeving voor kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders, mede-opvoeders, het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven en de overheid. Samen hebben we de verantwoordelijkheid en de kennis die nodig is voor een veilige online wereld voor kinderen. We pleiten er dan ook voor om die perspectieven bij elkaar te brengen in een nationale dialoog. Dit kan uitmonden in een gedeelde agenda op het terrein van digitale inclusie, digitale vaardigheden en bescherming.

- **Luister naar kinderen en jongeren**

Tot slot is het belangrijk te luisteren naar de ervaringen van kinderen en jongeren, zodat rekening kan worden gehouden met hun zorgen, wensen en verwachtingen bij het maken van beleid en regelgeving en het ontwikkelen van technologie. Laat jongeren bijvoorbeeld meedenken over oplossingen met betrekking tot schadelijke content, schermtijd en de rol van AI in het onderwijs. De [Jongereraad Digitalisering](#) die UNICEF Nederland samen met BZK heeft opgericht is hier een goed voorbeeld van.

De online leefomgeving heeft grote voordelen, ook voor kinderen. De online wereld brengt daarnaast een breed spectrum aan risico's met zich mee waarvoor kinderen in het bijzonder kwetsbaar zijn. Verschillende kinderrechten in de online wereld staan onder druk, zoals het recht op privacy, het recht op leven en ontwikkeling, het recht op bescherming tegen discriminatie, het recht op spelen en vrije tijd en het recht op bescherming tegen schadelijke content. Effectieve wet- en regelgeving is nodig om een helder kader neer te zetten waarbinnen digitale aanbieders kunnen innoveren en floreren en kinderen de bescherming krijgen waar ze recht op hebben. Zo creëren we samen een veilige, eerlijke en kansrijke online omgeving voor kinderen.

UNICEF is de VN-kinderrechtenorganisatie, met een unieke opdracht vanuit de Verenigde Naties: alle kinderen geven waar ze recht op hebben. UNICEF werkt samen met overheden en partners en lobbyt voor het waarborgen van kinderrechten. Dat doen we in Nederland en overal op de wereld. Onder andere door het doen van onderzoek. Zo publiceerden we begin 2024 de essaybundel 'Kinderrechten in de digitale wereld.' Samen maken we het verschil voor ieder kind. Voor nu én morgen.